

14. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 124.
15. Про прокуратуру : закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
16. Шумський П. В. Прокуратура України : навч. посіб. для студ. юрид. вузів та ф-тів / П. В. Шумський. – К. : Вентури, 1998. – 245 с.
17. Михайленко О. Р. Представництво прокуратурою законних інтересів громадян в суді / О. Р. Михайленко // Законність. – 2000. – № 3 (5). – С. 28–31.
18. Фурса С. Теоретичні аспекти правового та процесуального становища прокурора в цивільному судочинстві / С. Фурса // Право України. – 1998. – № 12. – С. 68–70.

Надійшла до редколегії 02.12.2010

ДЖАФАРОВА М. В. СУБЪЕКТЫ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ ПРИ ПРОЦЕССУАЛЬНОМ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВЕ

Исследованы вопросы относительно административных процессуальных правоотношений, которые возникают при представительстве: их субъекты, предпосылки и основания. Рассмотрены особенности процессуально-правового положения представителей и предложены отдельные виды процессуального представительства.

DZHAFAROVA M. SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND TRIAL RELATIONS IN FRONT OF PROCEDURAL REPRESENTATION

The problems concerning administrative and trial relations arising according to a procedural representation: their subjects, preconditions, foundations are researched. Peculiarities of legal procedural status of representatives and peculiarities of some kind of representation in administrative process are considered.

УДК 351.74

Д. В. АРТЕМ'ЄВА,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем профілактики та розслідування злочинів
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів слідства та дізнання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ

Проаналізовано наукові праці з метою визначення понять «дозвільна система» та «дозвільна діяльність», яка здійснюється органами внутрішніх справ. Особливу увагу звернуто на інформаційні підсистеми, які використовуються підрозділами дозвільної системи та ліцензування з метою охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

Особливої актуальності набувають питання створення ефективної інформаційної системи контролю з боку правоохоронних органів за використанням предметів, речовин, матеріалів, здійсненням окремих видів діяльності, виробництв, робіт, які становлять потенційну суспільну небезпеку, що може завдати шкоди суспільним та державним інтересам, життю та здоров'ю громадян. У зв'язку з цим особливе місце в системі правоохоронних органів щодо здійснення контролю за об'єктами дозвільної системи посідають підрозділи дозвільної системи та ліцензування органів внутрішніх справ.

Слід зазначити, що на цей час у наукових дослідженнях питанням інформаційного забезпечення діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування не приділялось достатньої уваги. Предметом наукових досліджень були загальні проблеми державного управління, зокрема діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування. Заслужують на увагу роботи таких вчених, як Д. М. Бахрах [1], І. Г. Кириченко [2], В. А. Гуменюк [3], С. В. Лихачов, В. М. Манохін [4], Г. Г. Месхі [5], О. П. Коренев [6], С. Д. Подлінев [7], О. В. Харитонов [8], Х. П. Ярмачі [9] тощо. Праці зазначених авторів є науковим фундаментом для

подальшого дослідження.

Для визначення спрямованості інформаційного забезпечення діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування необхідно дослідити насамперед зміст дозвільної діяльності. Таке твердження ґрунтується на теоретичних положеннях про сутність дозвільної системи.

У юридичній літературі єдине розуміння категорії «дозвільна система» відсутнє. Тривалий час вона взагалі не мала нормативного визначення й аналізувалась тільки в навчальній та науковій літературі. Так, наприклад, під дозвільною системою рекомендувалося розуміти спеціальний порядок, який регулює виготовлення, зберігання, продаж або інше використання певних видів матеріалів, предметів або виробів, які мають особливі властивості з огляду охорони державної безпеки або суспільного порядку [10, с. 204]. Пізніше дозвільною системою називали такий порядок виробництва, зберігання, використання, носіння або застосування окремих предметів, речовин і матеріалів, який передбачав обов'язкове одержання дозволу на право здійснення відповідних дій і встановлювався щодо вибухових речовин, зброї, боєприпасів, відкриття друкарень, піротехнічних майстерень тощо. [11, с. 232].

У спеціальній літературі дозвільну систему переважно розглядають як організаційно-правову діяльність, що здійснюється державою з метою забезпечення своїх економічних і соціально-політичних інтересів, для створення необхідних умов нормальної діяльності державних і громадських організацій, дотримання законності, охорони власності і забезпечення громадської безпеки [9, с. 200].

Враховуючи викладене, вважаємо за необхідне визначити основі **завдання** даної роботи. По-перше, необхідно проаналізувати деякі наукові праці, в яких досліджено поняття «дозвільна система» та «дозвільна діяльність» з метою визначити дозвільну систему, яка здійснюється органами внутрішніх справ; по-друге, розглянути та проаналізувати інформаційні підсистеми, які застосовуються в діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування з метою охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.

І. Г. Кириченко під дозвільною системою в широкому розумінні розумів діяльність щодо забезпечення державними органами управління закріпленого в правових нормах порядку, який передбачає обов'язкове отримання організаціями, установами та окремими особами

дозволу на здійснення дій, чітко регламентованих конкретними правилами. Зазначені дозволи уповноважені видавати тільки органи державного управління, які мають право здійснювати нагляд за додержанням таких правил [2]. Пізніше свій підхід до широкого розуміння дозвільної системи аргументував Д. М. Бахрах, який, виділяючи основні риси дозвільної системи, зазначив, що це особливий порядок діяльності, врегульований нормами права, які містяться в законах та підзаконних актах, метою якого є забезпечення громадської безпеки, справедливого розподілу суспільного фонду та правопорядку в цілому; він пов'язаний з діями, які становлять підвищену небезпеку для громадян, суспільства, держави, із санкціонуванням винятків із загальних правил, із забезпеченням основ соціальної справедливості [1].

В. М. Манохін під дозвільною системою розуміє регламентований правом порядок, який зобов'язує державні і громадські установи, підприємства, а також громадян одержувати у відповідних державних органах дозвіл на виготовлення, реалізацію, придбання, перевезення (зберігання і використання) певних предметів [4, с. 493].

Г. Г. Месхі дозвільну систему визначає як загальнодержавний інститут, через який визначені нормативно-правовими актами дії можуть здійснюватися тільки з дозволу державних органів та під їх постійним наглядом [5, с. 22].

На думку С. Д. Подлінева, під дозвільною системою необхідно розуміти видання органами внутрішніх справ дозволів на обіг предметів, матеріалів і документів, безконтрольне володіння і користування якими може заподіяти шкоду громадському порядку, і на відкриття та функціонування об'єктів, чия діяльність пов'язана зі станом громадської безпеки, громадського порядку, охороною усіх форм власності, а також контроль за виконанням громадянами, підприємствами, установами та організаціями правил обігу, відкриття і функціонування об'єктів дозвільної системи із застосуванням за допущені порушення заходів адміністративного примусу [7].

Х. П. Ярмакі зазначає, що обов'язковою ознакою сфери дозвільної системи є відносини, пов'язані із забезпеченням громадської безпеки [9, с. 200].

Таким чином, з одного боку, дозвільну систему можна розглядати як дозвільний порядок, який регламентує певні юридичні дії, що вчиняються різними суб'єктами, з іншого – як специфічну діяльність державних органів

з організації нагляду та контролю за здійсненням спеціальних правил функціонування деяких об'єктів господарювання, а також поводження з предметами та речовинами підвищеної небезпеки, безконтрольне зберігання та використання яких може завдати суттєвої шкоди суспільним інтересам.

Отже, дозвільну систему, яку утворюють підрозділи дозвільної системи та ліцензування, слід визначити як організаційно-правову діяльність щодо забезпечення встановленого порядку управління, громадського порядку та громадської безпеки, що реалізується шляхом контролю та нагляду за додержанням загальнообов'язкових правил відкриття та функціонування суворо визначених об'єктів господарювання, виготовлення, придбання, реалізації, обліку, зберігання, перевезення, використання та знищення предметів і речовин, незаконне використання яких може завдати значної шкоди громадським та державним інтересам, а також безпосередньо життю та здоров'ю громадян.

Таким чином, виходячи із розуміння понять «дозвільна система» та «дозвільна діяльність» підрозділів дозвільної системи та ліцензування, слід розглянути інформаційні підсистеми, які забезпечують діяльність зазначених підрозділів щодо здійснення контролю та нагляду за об'єктами дозвільної системи, які становлять потенційну суспільну небезпеку, діяльність, пов'язана з ними, може завдати шкоди суспільним та державним інтересам, життю та здоров'ю громадян.

З метою ефективної діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування в органах внутрішніх справ (далі – ОВС) застосовуються наступні інформаційні підсистеми «Кримінальна зброя» та «Зареєстрована зброя».

Інформаційна підсистема «Кримінальна зброя» в діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування забезпечує облік відомостей щодо зброї, викраденої, утраченої, знайденої, зданої до ОВС, вилученої працівниками ОВС із числа тієї, що незаконно зберігалася, незалежно від її технічного стану, що має індивідуальні заводські (фабричні) номери або номери деталей [12].

Відомості до бази даних «Кримінальна зброя» вносяться тільки працівниками підрозділу дозвільної системи.

Слід звернути увагу, що узяття на облік зазначеної зброї виконується виключно в ОВС за місцем реєстрації матеріалу (заяви, повідомлення, рапорту). Відомості щодо втрати (викрадення, вилучення, знайдення) зброї та її власника

(особи, у якій вилучено зброю) вносяться до електронної картки бази даних «Кримінальна зброя» на підставі матеріалів, зібраних та наданих виконавцем до підрозділу дозвільної системи.

Необхідно відзначити, що в електронній картці бази даних «Кримінальна зброя» зазначаються: номери та дати реєстрації заяви, кримінальна справа (матеріали про відмову в порушенні кримінальної справи, протоколи вилучення/знайдення) в ОВС; місце та обставини втрати (викрадення, вилучення, знайдення), дата та час скоєння; найменування зброї, марка, модель, підстави взяття її на облік (зняття з обліку); індивідуальний (заводський) номер та рік випуску, номери вузлів (деталей); характерні особливості зброї, розпізнавальні ознаки, спосіб виготовлення, використання матеріалів та обладнання для цього (за висновками експертних досліджень); відомості результатів експертних досліджень (за наявності); установчі дані особи, яка втратила (у якій викрадено, вилучено) зброю (прізвище, ім'я, по батькові, повна дата народження, місце народження), громадянство, адреса реєстрації та проживання; інформація стосовно установи, звідки викрадено зброю: назва, статистичний код, адреса, вид діяльності; номер та дата акта про знищення вилученої або знайденої зброї; фабула («особенности») заповнюється у довільній формі і тільки російською мовою та обов'язково містить марку зброї, обставини та місце втрати/виявлення зброї, індивідуальні особливості (подряпини, гравірування, сліди пошкоджень та інші ознаки), вказівку про перероблення зброї; інші відомості (за наявності) відповідно до реквізитів заповнення електронних карток бази даних «Кримінальна зброя» [12].

Варто зауважити, що внесення відомостей без індивідуального заводського (фабричного) номера зброї до бази даних «Кримінальна зброя» забороняється.

Крім того, у випадку отримання результату експертизи (висновку спеціаліста) про неможливість установлення повного індивідуального номера зброї, але при встановленні номерів на деталях, відомості щодо зброї вносяться до бази даних «Кримінальна зброя» за реквізитами деталей. Відомості щодо зброї, які не підпадають обліку в базі даних «Кримінальна зброя», уносяться до розділу «Речі» бази даних «Факт» в ОВС за місцем реєстрації заяви (повідомлення, матеріалу).

У випадку, коли викрадена (вилучена, знайдена, добровільно здана) зброя не підлягає

постановленню на облік або знайдена «по гарячих слідах», до матеріалів долучається довідка (пишеться в довільній формі) про відсутність за цими матеріалами зброї, що підлягає постановленню на облік до бази даних «Кримінальна зброя» за підписом виконавця та керівника його підрозділу.

Особливо слід звернути увагу, що в журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, чергової частини ОВС виконавцем обов'язково проставляються відмітка про взяття зброї на облік в базі даних «Кримінальна зброя» та дата або про відсутність за даними матеріалами зброї, що підлягає поставленню на облік до бази даних «Кримінальна зброя». Роздруковані інформаційна картка або довідка приєднуються до матеріалів кримінальної справи або оперативно-розшукової справи.

У всіх випадках після отримання висновку експерта (спеціаліста) стосовно вилученої (знайденої) зброї, до електронної картки бази даних «Кримінальна зброя» вносяться доповнення (коригування).

Слід відмітити, що у випадку знищення зброї, відповідно до чинного законодавства, зняття її з обліку в базі даних «Кримінальна зброя» виконується працівником підрозділу дозвільної системи апарату ГУМВС, УМВС тільки на підставі акта (ксерокопії) про знищення цієї зброї. У разі повторного викрадення (утрати, вилучення, добровільної здачі) зброї, яку було знято з обліку бази даних «Кримінальна зброя», інформація береться на облік на загальних підставах.

Слід зазначити, що обліку в базі даних «Зареєстрована зброя» [12] підлягають відомості щодо зброї, яка має індивідуальні заводські (фабричні) номери, перебуває в користуванні громадян, підприємств, установ, організацій, господарських об'єднань, котрим надано відповідно до законодавства дозвіл на її придбання, зберігання, носіння, перевезення, та яка обліковується підрозділами дозвільної системи ОВС. Відомості до бази даних «Зареєстрована зброя» вносяться тільки працівниками підрозділу дозвільної системи ОВС. Взяття на облік (унесення змін, доповнень, зняття з обліку) зазначеної зброї виконується виключно в ОВС за місцем реєстрації зброї.

Відомості щодо зброї та її власника вносяться до бази даних «Зареєстрована зброя» відповідно до реквізитів заповнення електронної картки на підставі зібраних працівниками підрозділу дозвільної системи ОВС матеріалів

(документів) щодо власника зброї та документів на зброю.

При продовженні терміну на право зберігання та носіння зброї до електронної картки бази даних «Зареєстрована зброя» вноситься дата, до якої продовжено дозвіл. Роздрукована інформаційна картка з відміткою працівника підрозділу дозвільної системи ОВС про взяття зброї на облік (перереєстрації, зняття з обліку) бази даних «Зареєстрована зброя» долучається до особової (облікової) справи власника зброї.

Слід звернути увагу, що вміщення інформаційної картки до особової (облікової) справи власника зброї без відмітки забороняється.

При надходженні на реалізацію зброї до суб'єкта підприємницької діяльності, який має ліцензію на право торгівлі зброєю або реалізації ним раніше придбаної зброї, останній заповнює відомість про зброю, яку щомісячно до 5 числа надає до ОВС за територіальністю. Інформація з відомостей про зброю упродовж трьох діб з часу її отримання в ОВС уноситься до бази даних «Зареєстрована зброя».

З метою проведення контрольної звірки (щорічно до 10 січня) суб'єкти підприємницької діяльності надають до ОВС за територіальністю відомості про всю реалізовану протягом звітного періоду зброю (за минулий рік з 1 січня по 31 грудня включно) та окремо нереалізовану зброю станом на 1 січня поточного року. Протягом семи діб з часу отримання відомості працівник підрозділу дозвільної системи звіряє відповідність наданих даних з унесеною інформацією до бази даних «Зареєстрована зброя».

Відомість із відміткою про взяття зброї на облік або зняття з обліку бази даних «Зареєстрована зброя» долучається до облікової справи суб'єкта підприємницької діяльності.

Варто зауважити, що у випадку знищення зброї відповідно до чинного законодавства зняття її з обліку в базі даних «Зареєстрована зброя» виконується працівником підрозділу дозвільної системи апарату ГУМВС, УМВС тільки на підставі акта (ксерокопії) про знищення цієї зброї.

Слід звернути увагу, що персональна відповідальність за достовірність, своєчасність, повноту надання інформації до бази даних «Кримінальна зброя» та «Зареєстрована зброя» покладається на працівника підрозділу дозвільної системи ОВС та керівника підрозділу дозвільної системи ОВС, відповідального за взяття об'єкта на облік (надання доповнень, зняття з обліку) в ОВС.

Разом із тим контроль за станом формування бази даних «Кримінальна зброя» та «Зареєстрована зброя» в ОВС покладається на начальника громадської безпеки ОВС, загальний – на керівника ОВС.

Загальний контроль за станом формування бази даних «Кримінальна зброя» та «Зареєстрована зброя» в ГУМВС, УМВС покладається на заступників начальника дозвільної системи

ГУМВС, УМВС, відповідно до розподілу функціональних обов'язків.

Таким чином, проаналізовані нами інформаційні підсистеми «Кримінальна зброя» та «Зареєстрована зброя», які застосовуються у діяльності підрозділів дозвільної системи та ліцензування, створюють умови щодо унеможливлення порушень громадського порядку та громадської безпеки.

Список використаної літератури

1. Бахрах Д. Н. Административная ответственность граждан в СССР : учеб. пособие / Д. Н. Бахрах. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 204 с.
2. Кириченко И. Г. Административно-правовой порядок обеспечения разрешительной системы / И. Г. Кириченко. – Киев : Наук. думка, 1989. – 208 с.
3. Гуменюк В. А. Административно-правове регулювання здійснення органами внутрішніх справ дозвільної системи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гуменюк Володимир Анатолійович. – Х., 1999. – 210 с.
4. Советское административное право / под ред. В. М. Манохина. – М. : Юрид. лит., 1977. – 544 с.
5. Месхи Г. Г. Организация и тактика осуществления разрешительной системы органов внутренних дел : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Государственное право и управление; советское строительство; административное право; финансовое право» / Г. Г. Месхи. – М., 1982. – 22 с.
6. Советское административное право : учебник / под ред. А. П. Коренева. – М. : Юрид. лит., 1986. – 400 с.
7. Подлинев С. Д. Деятельность милиции по осуществлению разрешительной системы в условиях формирования рыночных отношений в Украине / С. Д. Подлинев. – Одесса : Маяк, 1996. – 144 с.
8. Харитонов О. В. Дозвільна система в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харитонов Олександр Вікторович. – Х., 2004. – 197 с.
9. Ярмачі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні : монографія / Х. П. Ярмачі. – О. : Юрид. л-ра, 2006. – 336 с.
10. Власов В. А. Советское административное право : учебник / В. А. Власов, С. С. Студеникин. – М. : Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1940. – 280 с.
11. Студеникин С. С. Советское административное право : учебник / С. С. Студеникин, В. А. Власов, И. И. Евтихийев. – М. : Юриздат, 1950. – 320 с.
12. Про затвердження Інструкції з організації функціонування Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : наказ МВС України від 10 берез. 2010 р. № 75. – Режим доступу: <http://umdp1.info/files/docs/1288078953.doc>.

Надійшла до редколегії 18.11.2010

АРТЕМЬЕВА Д. В. ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ РАЗРЕШИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ И ЛИЦЕНЗИРОВАНИЯ

Проанализированы научные труды с целью определения понятий «разрешительная система» и «разрешительная деятельность», которая осуществляется органами внутренних дел. Особое внимание обращено на информационные подсистемы, какие используются подразделениями разрешительной системы и лицензирования с целью охраны общественного порядка и обеспечения общественной безопасности.

ARTEMJEVA D. INFORMATIVE PROVIDING OF ACTIVITY OF SUBDIVISIONS OF PERMISSIVE SYSTEM AND LICENSING

Scientific works with the purpose of determination of concept permissive system and permissive activity which is carried out by the organs of internal affairs are analyzed. Special attention is paid on informative subsystems, what are used by subdivisions of the permissive system and licensing with the purpose of public law and providing of public safety enforcement.